

na položaju u Beču naslijedio Milan (Emil) Kušević (usp. Ljetopis JAZU 1 (1878.): 7). Mažuranića je u Saboru zbog nedjelotvornosti glede Akademije prozvao i Strossmayer, tražeći da se Sabor u povodu Akademije opet obrati Caru (što je učinjeno 21. II. 1866.). Spor drugoga tipa počeo se između njih razvijati 1862. godine kada je Mažuranić propisao stari „ilirski pravopis“ kao službeni, unatoč širenju Šulekovich pravopisnih rješenja obrazloženih 1854. u časopisu Neven. Time je Mažuranić ušao u sukob sa strujom koja se bila okupila oko časopisa Književnik, osnovanim 1864. godine pod mentorstvom budućega predsjednika Akademije Franje Račkoga (usp. podrubnicu br. 10). Zbog svih tih vrlo složenih odnosa Ivan Mažuranić nije bio predložen za akademika. To je pak vjerojatno bio ključni razlog zbog kojega su Antun Mažuranić i Ivan Kukuljević Sakcinski odbili svoje nominacije. Pored toga, Kukuljević je u Narodnim novinama kritizirao što su uz dvanaest Hrvata za imenovanje academicima predloženi samo po jedan Srbin i Slovenac, a nijedan Bugarin, te da su izostavljeni toliki odlični ilirci kao Lj. Gaj, I. Mažuranić, itd., a od Slovenaca Miklošič i drugi (usp. Polić, 1899.: 209. – 210., 152; H. Sirotković, 1993. prema Kaštela, 2012.: 120.).

Nastavit će se u sljedećem broju

U POVODU OBJAVE HRVATSKOGA PRAVOPISA INSTITUTA ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE Politika ili struka?

Nataša Bašić

Hrvatska kulturna i znanstvena javnost proteklih je mjeseci posredovanjem javnih općila pripremana na hrvatsko pravopisno čudo: nov, moderan, sveobuhvatan, pomirben i jedinstven hrvatski pravopis, koji će na najvišoj znanstvenoj razini riješiti naše dugotrajne pravopisne prijepore i zauvijek zatvoriti stranicu pravopisnoga razdora. Jamstvo za to trebala je biti od nove hrvatske Vlade poduprta skupina jezikoslovaca u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (IHJJ) u Zagrebu, predvođena novim ravnateljem, dijalektologom Željkom Jozićem, te novim Upravnim vijećem kojemu su članovi standardolozi Josip Silić i Ivo Pranjković te etimolog Alemko Gluhak.

Bolji poznavatelji naše pravopisne problematike i rasporeda kroatističkih snaga u Hrvatskoj, nisu mnogo polagali na tako intoniranu najavu novoga pravopisa, niti su vjerovali da će filolozi iz Instituta riješiti tzv. pravopisne dvojbe, jer one nisu izišle iz struke nego iz politike, pa ih po naravi struka ne može ni riješiti. Kad bi pravopisni problemi zaista bili strukovni, teško je povjerovati da se do Jožića i institutovaca ne

bi bilo našlo u hrvatskoj filologiji ljudi koji ne bi znali riješiti strukovne probleme i o tom se dogovoriti.

Određnice pak „nov“ i „moderan“, koje se pojavljuju uz taj pravopis, bez ikakvoga su pokrića, jednako kao i one „sveobuhvatan“, „pomirben“ i „jedinствен“. Pravopis koji je ponuđen u radnoj i u konačnoj inačici zapravo je krpež sastavljena od starih pravopisa, u kojoj je jasno samo jedno: IHJJ nema jasnu predodžbu o tom što je to hrvatski standardni jezik i kakav bi trebao biti njegov pravopis. Da takvu predodžbu ima, ne bi u nepuna tri mjeseca, tj. od 15. travnja, kad se pojavila radna inačica, pa do 27. lipnja, kad je objelodanjena tzv. konačna inačica, stubokom promijenio gledište o tako bitnoj činjenici kakva je fonološki inventar hrvatskoga standardnoga jezika, pa u konačnoj inačici izbacio dvoglasnik *ie* iz njegova sustava. O kakvom je propustu riječ najbolje govori podatak da je dvoglasnik *ie* sastavni dio fonološkoga inventara modernih slovničkih priručnika i rasprava još od zagrebačke filološke škole te i danas živući član fonološkoga sustava svih triju hrvatskih narječja, štokavskoga, kajkavskoga i čakavskoga te važna poveznica u fonološkoj i morfonološkoj slici hrvatskoga jezika kao jezične cjeline. Bez dvoglasnika *ie* u fonološkom inventaru hrvatski jezik nije hrvatski.

Činjenica što je prvi čovjek pravopisnoga projekta, Željko Jozić, dijalektolog a ne standardolog, višestruko se odrazila i u institutskoj organizaciji rada na pravopisu i u Jozićevim javnim istupima. U organizaciji se naime Jozić morao osloniti na ljude iz standardološkoga odjela među kojima, na žalost, nema afirmiranih pravopisnih teoretičara i normativista, a u javnim istupima nije znao jezikoslovno suvislo elaborirati pravopisnu tematiku ni usustaviti hrvatske pravopisne probleme, kako bi se javnost upoznala s jezikoslovnim razlozima zbog kojih treba pisati novi pravopis. Podertavam *jezikoslovnim razlozima*, jer Jozić, usuprot upućenoj hrvatskoj javnosti, koja u novom pravopisu vidi isključivo nov politički udar na normativni kontinuitet hrvatskoga jezika i pravopisa, uporno tvrdi da je institutski pravopis motiviran jezikoslovnim a ne političkim razlozima, jer se tobože u školama nije znalo kako pisati, budući da je na snazi bilo nekoliko preporučenih pravopisa. On nije ulazio u raspravu kako Hrvatski školski pravopis autorâ Babić-Ham-Moguš, koji je tiskan u čak četirima izdanjima i s preporukom Ministarstva znanosti, može biti uzrokom normativne nestabilnosti i pravopisnoga neznanja.

U razgovoru na portalu Hrvatskoga kulturnoga vijeća u srpnju 2012. Jozić izjavljuje kako je istraživanje hrvatskih govora, koji nam pred očima svakodnevno nepovratno nestaju, puno važnije od pravopisa i da će IHJJ pravopis odraditi gotovo lijevom rukom. Svoje je gledište temeljio, na poslije stalno ponavljanoj zabludi, kako je IHJJ kao koncentracija najvećega broja jezikoslovnih doktora u zemlji pod jednim krovom (njih 35) najpozvaniji da piše pravopis. Kad se u travnju 2013. pojavila radna inačica Hrvatskoga pravopisa, bilo je bjelodano da koncentracija jezikoslovnih doktora ne znači istodobno i koncentraciju pravopisnoga znanja. Dapače, radna je inačica otvorila ozbiljno pitanje je li Institut u ovom trenutku uistinu sposoban napi-

sati pravopis hrvatskoga jezika, napose dobar pravopis. To ne znači da su institutski filolozi loši filolozi. Oni su zacijelo dobri u svojim specijalističkim temama, ali nisu u pravopisnoj, koja je jedna od najtežih jer traži izuzetnu kulturno-znanstvenu informiranost i opću izobrazbu.

Da dobar i pouzdan pravopis nije lako ni jednostavno napisati, uvjerali su se svojedobno i autori Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika Vladimir Anić i Josip Silić. Po njegovoj je objavi godine 1986. Mjeriteljsko društvo Hrvatske utvrdilo da znakovi za mjerne jedinice u njem proturječe svjetskoj standardizaciji, međunarodnim sporazumima, saveznom jugoslavenskom zakonu i stručnoj literaturi te da je u tom dijelu (str. 203. – 213.) Pravopisni priručnik neuporabljiv (Mjeriteljski vjesnik, 1987., br. 5., str. 562.).

Iskustvo pak Leksikografskoga zavoda u sastavljanju uredništava pojedinih izdanja i u odabiru strukovnih suradničkih profila pokazuje da je najteže sastaviti općeleksikonsko-rječničko uredništvo koje bi strukovno pokrilo sva polja. Stoga je veliki hrvatski jezikoslovac i vrstan leksikograf Kruno Krstić rekao da Leksikografskomu zavodu „ne trebaju doktori od tankoga crijeva crne udovice nego eruditi Da Vincijeva tipa“.

Ako je dakle IHJJ želio u hrvatskoj kulturnoj sredini zauzeti mjesto prve znanstvene ustanove u pitanjima hrvatskih jezičnih i pravopisnih norma, onda se za to morao pripremiti na odgovarajući način i obaviti nužne predradnje. Do Jožićeva ustoličenja on je to bio i započeo: pod ravnateljstvom Dunje Brozović-Rončević utemeljio je Hrvatsku jezičnu riznicu, pokrenuo projekt strukovnoga nazivlja Struna, izradio Školski rječnik hrvatskoga jezika te od 2005. udomio Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika, sastavljeno od najboljih kroatista s hrvatskih kroatističkih katedara i uglednih kulturnih djelatnika. Očekivalo se da će IHJJ imenovati i savjetodavno strukovno vijeće, sastavljeno od izvaninstitutskih leksikografa i vrsnih znalaca pojedinih znanstvenih područja i užih podstruka, koji su, uz uredničko institutsko vijeće, trebali pod pokroviteljstvom Vijeća za normu izraditi, između ostaloga, i nacrt velikoga znanstvenoga pravopisa hrvatskoga jezika sa sadržajem i rječnikom koji bi pokrili višedesetljetna strukovna očekivanja hrvatske akademske zajednice. Namjesto toga, kao grom iz vedra neba sustigla nas je u svibnju 2012. odluka ministra Željka Jovanovića o ukidanju Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika, na što IHJJ uopće nije reagirao, iako je ostao bez glavnoga znanstvenoga oslonca i potpore, kojemu se do tada, sa svim znanstvenim povjerenjem, i bio obraćao (primjerice o pisanju polusloženica, ožujak, 2006.). Dapače, s njegovih su službenih stranica preko noći uklonjeni zapisnici Vijeća za normu, koje je Jožić, kako se čulo, smjestio u „povijesnu ropotarnicu“.

Tako se projekt velikoga znanstvenoga pravopisa pretvorio u 46 stranica pravopisne radne kupusare bez rječnika, s pravopisnim pravilima normativno hijerarhiziranim na temelju kriterijâ koji ne mogu izdržati ni strukovnu ni pravnu kritiku. Nedostatak strukovnoga tijela koje bi pratilo i usmjeravalo izradbu pravopisa i više

je nego očigledan. Vijeće za normu i te kako je moglo pomoći. Dok u susjednim državama takva strukovna tijela uživaju najveću potporu kulturne javnosti kao izraz odgovorne i dogovorne jezične politike, objavljuju svoje odluke, jezične savjete i naputke u izdanjima koja obasežu gotovo 500 stranica, u nas se ukidaju i raspuštaju. Činjenica što je Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika ukinuto, a onda pokrenut projekt pravopisa, nedvosmisleno govori da Ministarstvu, a onda i ovoj Vladi, nije do stabilnoga i dobro uređenoga hrvatskoga pravopisa nego do njegova ponovnoga stavljanja pod politički nadzor.

Namjesto promišljenoga i samozatajnoga institutskoga rada na velikom pravopisu, poduprtoga Vijećem za normu, Jozić je izabrao medijsku pozornicu, ispraznu samohvalu, fotoaparate i kamere, lažnu demokratičnost i utrivanje s rokovima kako bi se ugodilo ministru i njegovu nalogu da svi udžbenici već od školske godine 2013./2014. budu lektorirani po „novom“ pravopisu, za koji se unaprijed znalo da će *neću* i *pogreška* biti njegovo normativno rješenje, neovisno o rezultatima javne rasprave i jezikoslovnim razlozima. Ali, kako to obično u nečistim poslovima biva, namjesto uspjeha i slave, po objavi radne inačice Jozić i IHJJ suočili su se s ozbiljnim kritikama svoga rada. Javnost se neugodno iznenadila ne samo preskromnim opsegom pravila (46 stranica), izostavljanjem mnogih aktualnih pravopisnih pitanja, raskidom s usustavljenim pravopisnim nazivljem nego i znanstveno neutemeljenim i neodrživim načelima, nepotpunom i loše raspoređenom građom, neznanstvenim metajezikom pri interpretaciji (tipa „u nekim riječima“, „u nekim imenima“, „u nekim zemljopisnim imenima“, „na kraju posuđenica“, „glasovi se katkad mijenjaju“, „promjene se katkad bilježe u pismu“, „zbog tradicijskih razloga“, zbog „religijsko-moralnoga konteksta“), nepostojanjem rječnika. I tako je pravopis namjesto da krene u škole, vraćen u IHJJ na popravni ispit.

U tom se trenutku s pravopisom zameću i prve pravne poteškoće, koje su u međuvremenu nabujale do ozbiljnih razmjera. Toliko ozbiljnih da se postavlja pitanje pravne legitimnosti cijeloga postupka izradbe i objave toga pravopisa, od radne do konačne inačice. Naime, otvaranjem tzv. javne rasprave o radnoj inačici, samim njezinim tijekom i završetkom, počinjen je niz pravnih propusta i prekršeno više zakona i pravnih akata: Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata (NN 140/09), Smjernice za primjenu Kodeksa savjetovanja (Zagreb, 2010., str. 22., pogl. 10.5.), Zakon o pravu na pristup informacijama (NN 25/13; čl. 11., st. 3).

„Javna rasprava“ koju je organizirao IHJJ od 15. travnja do 15. svibnja 2013. nije ni bila javna rasprava u kojoj su se ciljano tražili odgovori na određena pitanja, nego puko prikupljanje pojedinačnih mišljenja o radnoj inačici prvoga dijela Hrvatskoga pravopisa, iako su za predmet javne rasprave najavljena dva dijela: „Ovaj će se pravopis sastojati od dvaju dijelova: od pravopisnih pravila (propisa) te od pravopisnoga rječnika (popisa)“ (pristupljeno mrežnim stranicama IHJJ-a 26. travnja 2013.). Dakle o drugom dijelu (Pravopisnom rječniku) javna rasprava niti je izrečena, niti je po-

čela, niti je provedena. Radna je inačica tijekom rasprave mijenjana pa svi sudionici rasprave nisu imali isti predložak. Nakon završetka jednomjesečne rasprave IHJJ nije ju objavio u cjelini, a nije objelodanio ni njezine rezultate, kao ni osvrst na nju, pojedinačno navodeći ili skupno svrstavajući koje je prijedloge prihvatio i zbog čega, a koje odbacio, iako je zakonski to bio obavezan učiniti. Tek onda mogao je uputiti pravopis u daljnji postupak, tj. doradbu i na ocjenu Znanstvenomu vijeću IHJJ-a.

Dana 27. lipnja 2013. IHJJ je na svojoj mrežnoj stranici objavio da se „Pravopis sastoji od pravopisnih pravila (propisa), pravopisnoga rječnika (popisa) i pojmovnika (objašnjenja naziva)“, što znači od triju dijelova, od kojih je dakle na javnoj raspravi bio samo prvi dio u obliku radne inačice. Kako je konačna inačica Pravopisa iz lipnja 2013. i opsegom veća od radne inačice (138 str. bez Rječnika; pristupljeno mrežnim stranicama IHJJ-a 28. lipnja 2013.), riječ je o potpuno novom djelu o kojem je trebalo otvoriti novu javnu jednomjesečnu raspravu, objaviti i komentirati njezine rezultate pa tek onda uređeni tekst uputiti na ocjenu i prihvaćanje Znanstvenomu vijeću IHJJ-a.

Nadalje, Autorsko vijeće i Uredničko vijeće Pravopisa te Znanstveno vijeće IHJJ-a sastavljeni su dijelom od istih osoba. Time ni jedno od njih nije neovisno. Od 14 autora Pravopisa čak njih 11 ujedno su ocjenitelji i sudci svojega autorskoga djela, jer su istodobno članovi Znanstvenoga vijeća IHJJ-a, koje je na sjednici 14. lipnja 2013. „blagoslovalo“ svoj/njihov rad (Matea Birtić, Goranka Blagus Bartolec, Jurica Budja, Lana Hudeček, Željko Jozić, Barbara Kovačević, Kristian Lewis, Ivana Matas Ivanković, Milica Mihaljević, Irena Miloš, Kristina Štrkalj Despot), čime se IHJJ dovodi u neugodan položaj klasičnoga sukoba interesa, kakvim ga inače vide i interpretiraju međunarodne institucije građanskoga društva.

Sve navedeno krunski je dokaz neodgovornosti IHJJ-a prema hrvatskoj znanstvenoj i kulturnoj javnosti, a onda i prema vlastitom radu. A s obzirom da konačna inačica i nije konačna jer institutovci, kako se razabire iz Uvodne riječi „konačne“ inačice, očekuju nove primjedbe i prijedloge zainteresirane javnosti i strukovnjaka, pravopis će, kao *work in progress*, teći dalje. Naime, svekolika se javnost poziva ne samo da dopunjuje i dotjeruje rječnik, nego i pravila: „Pozivamo vas da se koristite *Hrvatskim pravopisom*, da čitate pravopisni tekst i pravopisni rječnik te da svojim prijedlozima i komentarima doprinesete tomu da *Hrvatski pravopis* svakim danom bude što bolji, a rječnik što sadržajniiji. Svoje prijedloge, komentare i upite možete, kao i dosad, slati na e-adresu pravopis@ihjj.hr“.

Kad će dopunjavanje i dotjerivanje stati, nitko ne zna. Ono što pouzdano znamo jest sljedeće: ni u radnoj ni u „konačnoj“ inačici IHJJ nije napravio osnovno: nije definirao predmet svoga pravopisa, tj. hrvatski standardni jezik, pa iz te činjenice izlazi i nemogućnost izradbe suvislih pravopisnih načela i pravila, napose normativno hijerarhiziranih onako kako se to u ovom pravopisu čini. Unatoč tomu, ambicije su IHJJ i njegova ravnatelja u pogledu buduće uporabe pravopisa velike: „Pridržavanje pravopisnih pravila obvezatno je u neutralnoj uporabi standardnoga jezika, u

znanstvenome i administrativnome funkcionalnom stilu standardnoga jezika te u obavijesnome žanru publicističkoga funkcionalnog stila (vijestima, obavijestima, komentarima itd.). U razgovornome i književnoumjetničkome funkcionalnom stilu te u žanrovima publicističkoga funkcionalnog stila koji su bliski književnoumjetničkomu funkcionalnom stilu (kolumne, eseji itd.) dopušteno je odstupanje od pravopisnih načela.“ (Predgovor, str. 5, pristupljeno 28. lipnja 2013.).

Dakle, pravopisom se kani ući ne samo u osnovne i srednje škole nego i u visokoškolske ustanove i fakultete, u državnu administraciju, radio, televiziju, tisak, što otvara ne samo pitanje njegova preskromnoga i neodgovarajućega sadržaja za tako široku namjenu, nego u prvom redu pitanje njegova pravnoga položaja te načina uvođenja u javnu porabu, kao i sukladnosti njegovih rješenja, primjerice, s jezikom i pravopisom hrvatskih zakona, koji su međusobno povezani u zatvoreni sustav, koji se ne može mijenjati kako se tko sjeti. Nepobitno je da se bez zakona o hrvatskom jeziku i strukovnoga tijela razine ukinutoga Vijeća za normu to ne može napraviti te da u ovom trenutku nitko obvezujuće rješenje ne može potpisati.

To se i potvrdilo tek preporukom ovoga pravopisa „za uporabu u osnovnim i srednjim školama“ ministra znanosti i obrazovanja Željka Jovanovića od 31. srpnja 2013., koja svojom pravnom naravi nikoga ne obvezuje. Dakle, izdavači školskih udžbenika nisu obvezni ni na kakvu pravopisnu preinaku u svojim izdanjima, a ako bi tko i pokušao izdati kakav obvezujući nalog u sudskom bi postupku za utvrđivanje zakonitosti provedbe izradbe ovoga pravopisa i njegove primjene nedvojbeno bilo utvrđeno protuzakonito postupanje. Dapače, otvorilo bi se i pitanje političke odgovornosti ministra Jovanovića za novi pravopisni nered i ukidanje Vijeća, jer je već sada bjelodano da je tiskanjem novih udžbenika poradi primjene neobvezujućega pravopisa prouzročena višestruka strukovna i materijalna šteta na državnoj razini.

Posve je jasno da je projekt pisanja još jednoga hrvatskoga pravopisa s političkom potporom prvorazredni politički čin u funkciji rušenja dostignutih norma i njihova slobodnoga razvitka. Takvih je pokušaja objavom izvaninstitucionalnih pravopisa i rječnika u proteklom desetljeću bilo nekoliko. Među njima je posebno zanimljiv Pravopisni priručnik izdavačke kuće Novi Liber iz godine 2003., koji je znakovito ispušten s popisa hrvatskih pravopisa na mrežnim stranicama Jozićeva IHJJ-a. Priređivačica je toga pravopisa, izrađenoga prema neimenovanom srpskom predlošku, Ljiljana Jojić, redaktorica Vesna Zečević, a recenzent Ivo Pranjković. Taj pravopis propisuje, među ostalim, oblike *sudija* (str. 20), *embrio* (str. 21), *mogućstvo* (str. 28), *soko* (str. 40), *basen* (str. 143), a upućen je 2003. u hrvatske škole s Velikim rječnikom hrvatskoga jezika Vladimira Anića kao božićni poklon učenicima.

Osnutkom Vijeća za normu, ministarskom preporukom Hrvatskoga školskoga pravopisa 2005. i objavom knjige Temelji *Hrvatskomu pravopisu* (Zagreb, 2005., 2008.) Stjepana Babića novoliberovski je jezikoslovni krug s profesorima Anićem i Silićem na čelu izgubio strukovnu bitku, ali je nastavio destabilizacijski normativni rat na duge staze, pri čem se i dobro zarađuje. Uz pomoć državnoga Sveučilišnoga

računskoga centra (Srce) u Zagrebu izrađen je i na mrežne stranice postavljen Hrvatski jezični portal, čiju jezgru čini rječnička baza Novoga Libera, puna tvornih i jezičnih netočnosti, koje se u javnom prostoru nekritički preuzimaju i prenose. U Matici hrvatskoj skupina je Anić-Silićevih učenika (Lada Badurina, Ivan Marković, Krešimir Mićanović) u potpunoj tajnosti i bez ikakve društvene ovjerovljenosti izradila 2007. Matičin Hrvatski pravopis. Time si je Matica hrvatska zadala veliki udarac jer joj je pravopis izrađen protivno odlukama Vijeća za normu, što je kompromitiralo ne samo Matičina predstavnika u Vijeću za normu Mirka Petija, nego i samu Maticu i njezina predsjednika. U strukovnim je krugovima pak to djelo ocijenjeno kao kompilat Anić-Silićeva pravopisa iz 2000., s bizarnošću dotad nezabilježenom u povijesti hrvatskoga pravopisanja: u pravilo o pisanju međuvokalnoga *j* uvedena je kategorija (ne)poznatosti pojedinoga pojma pravopisnomu porabniku, što znači da oni koji su čuli, primjerice, za skladatelja Verdija pišu *j*, a koji za nj nisu čuli, ne pišu *j*! Upravo je Matičin pravopis aktualni član Upravnoga vijeća IHJJ-a Ivo Pranjković usred rada na Hrvatskom pravopisu IHJJ-a predložio Agenciji za odgoj i obrazovanje Ministarstva znanosti za uvrštenje na popis pomoćnih nastavnih sredstava, što je Agencija početkom 2013. i prihvatila nakon recenzija, među kojima je i ona više savjetnice za hrvatski jezik i zaposlenice iste Agencije, strukovno anonimne Anđe Suvale, kojoj takvo postupanje izričito zabranjuje Zakon o udžbenicima (NN, 27/10, čl. 4., st. 1).

Namnažanje pravopisa s različitim rješenjima u školskoj porabi ciljalo je u konačnici na uklanjanje i isključivanje Brozovićeve, Katičićeva i Babićeva znanstvenoga prinosa iz jezično-pravopisnoga normiranja, napose na marginalizaciju njihova ostvaraja u okviru projekta hrvatske znanstvene gramatike pri HAZU. Ona se naime želi zasjeniti ponovnim oživljavanjem Maretićeve gramatologije i leksikologije, poznate po redukciji hrvatske jezične sastavnice. Promatrana u tom kontekstu Jožićeva izjava kako Katičićev naraštaj pripada povijesnoj ropotarnici nije samo iskaz političkoga poslušnika nego i zabrinjavajuća ocjena čovjeka koji ne razumije glavne tijekove razvitka hrvatskoga jezika u cjelini, normiranje njegovih pojedinih funkcionalnih stilova i čuvanje normativnoga kontinuiteta.

Pisati dakle danas, uza sve znanstvene spoznaje i izrađene sinteze povijesti hrvatskoga pravopisanja, „novi“ hrvatski pravopis da bi se riješile pravopisne frustracije dijela hrvatskih jezikoslovaca i ideologemi tipa *neću/ne ću*, *pogreška/pogrješka*, *naprimjer/na primjer*, proizvedeni u krugu hrvatskih poslužitelja međunarodne jezične geopolitike s dalekosežnim posljedicama za razvitak hrvatske kulturne i jezične zajednice, i to nazivati znanošću, kako čini Jožić, ispod je razine logike, zdrave pameti i strukovnoga dostojanstva.

Papirna inačica institutskoga pravopisa, objavljena u listopadu 2013., nije, dakako, besplatna, iako je pravopis najavljivan kao besplatan, nego se na svim kioscima i u poštanskim uredima do 1. veljače 2014. mogla kupiti za 89 kuna. Njezinim objavljivanjem Institut je na svojevrsan način obvezao strukovnu javnost na novo kritičko

čitanje i ocjenu. Na žalost, opstojnost ključnih strukovnih primjedaba izrečenih u postupku nastajanja toga pravopisnoga priručnika potvrđuje i njegova papirna inačica, napose pročitana sada u cjelovitu jedinstvu pravila, napomena, objašnjenja, savjeta, rječnika i pojmovnika. Naime, ni jedan od najavljenih ciljeva (modernost, sveobuhvatnost, pomirbenost, jedinstvenost) ovoga pravopisa nije postignut.

Pravopisnu modernost ne čini uvrštenje čizburgera, celebrityja ili *bredpitovskih osmijeha*, kako misle Jozić i institutovci i kako se navodi u strukovno nekompetentnim novinarskim osvrtima, nego moderna jezikoslovna interpretacija građe te njezino povezivanje u jedinstvenu cjelinu. Na žalost toga u ovom pravopisu nema jer on nije ni zamišljen ni izrađen kao cjelina u kojoj su prepoznate razvojne pravopisne silnice naslijeđene baštine i otvoren put budućemu naravnomu razvitku, koji bi se već u ovom trenutku trebao moći vidjeti. U odnosu na moderne pravopise u svijetu, pa i u neposrednom hrvatskom okružju (primjerice slovenski ili srpski), on je metodološki zastario i neprivačlan, ne može se logički naučiti jer se u razrješavanju istih pitanja miješaju sad izrazni sad sadržajni pristup pa se pravila moraju učiti pojedinačno i napamet.

Izostavljanje članaka (paragrafa) opravdano je neumjesnim razlogom: tobože nije to pravni spis pa da bi imao paragrafe, nego znanstveni rad. Iako pravopis jest vrst pravnoga spisa, tj. priručnik koji propisuje kako se pravilno piše, članci nisu poradi pravnosti nego su veliko pomagalo autorima i čitateljima: autorima pomažu u nadzoru, usustavljanju i povezivanju građe upućivanjem na članke u kojima je istovrsna obrađena, a čitateljima u informiranju o svim takvim mjestima u priručniku radi uočavanja povezanosti pojedinih pravopisnih pitanja te njihova lakšega usvajanja i učenja.

Nastavit će se u sljedećem broju

PITANJA I ODGOVORI

armenac i armenka?

Pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u poglavlju Razlike u pisanju velikoga i maloga početnoga slova piše: „*Armenac/Armenka* (pripadnik/pripadnica armenskoga naroda) i *armenac/armenka* (pripadnik/pripadnica Armenske Crkve)“ (Hrvatski pravopis, Zagreb, IHJJ, 2013., str. 41.). Isto nalazimo i u pravopisnom rječniku: „*Armenac* V Armen-

će (pripadnik armenskoga naroda), *armenac* V armenče (pripadnik Armenske Crkve) i *Armenka* (pripadnica armenskoga naroda), *armenka* (pripadnica Armenske (pravoslavne) Crkve)“ (str. 159. – 160.). Objasnidbe su naziva u zagradi – „pripadnica Armenske pravoslavne Crkve“ sada na mrežnoj institutskoj stranici Pravopisa i u tiskanoj inačici izbrisani.

Do sada je u hrvatskom jeziku postojala samo razlika u pisanju i značenju riječi *Ži-*